

כנס מחקרי מרצים

המכללה לחינוך
ליהודיה ולמזרח

הרשות למחקר ולהערכה ע"ש מ. סגל

כנס פתיחת שנת הלימודים תשע"ג

כנס מחקרי מרצים

יום חמישי, ב' בחשון תשע"ג,
18 באוקטובר 2012, בסמינר הקיבוצים

תכנית הכנס:

9:00 - 8:30 התכנסות, קפה ומאפה

10:30 - 9:00 מושב פתיחה - מליאה, אולם 70

ברכות: פרופ' ציפי ליבמן, נשיאת המכללה

פרופ' אסתר יוגב, רקטור המכללה

ד"ר אירית לוי-פלדמן, ראש הרשות למחקר ולהערכה ויו"ר הכנס

הרצאת אורח: ד"ר יובל נח הררי, החוג להיסטוריה באוניברסיטה

העברית, מחבר "קיצור תולדות האנושות":

סדר היום של האנושות במאה ה-21

11:00 - 10:30 הפסקת קפה

12:30 - 11:00 סבב ראשון מושבים מקבילים

14:05 - 12:35 סבב שני מושבים מקבילים

14:05 ארוחת צהריים

בהתכנסות ובהפסקת הקפה יתאפשר לבחור ספר ממאגר הספרים פרי עטם של מרצי המכללה

רשימת המושבים המקבילים בכל אחד מן הסבבים:

סבב ראשון - 11:00 - 12:30

1. "חינוך, ערכים וחינוך לערכים", יו"ר: ד"ר אמנון יובל, מושב הרצאות, חדר 85

במושב יוצגו ארבעה מחקרים העוסקים בקשר בין תהליכים חינוכיים לבין אימוץ והטמעת ערכים. שניים מהמחקרים בוחנים את מידת השפעתן של תכניות חינוכיות קונקרטיות על עמדותיהם של תלמידים ופרחי-הוראה. השניים האחרים בודקים את התפיסות הערכיות שהתעצבו בקרב תלמידים, מורים ופרחי הוראה בעקבות חוויות אישיות וחינוכיות שעברו בעבר הקרוב והרחוק. הסוגיות הערכיות שידונו: שילובם של ילדי מהגרים ופליטים במערכת החינוך; דגמי משפחה והורות אלטרנטיביים; שימוש בסמים ובאלכוהול בקרב בני נוער; חינוך מיני.

בהשתתפות:

- ד"ר אילנה ברוש: של מין) החינוך הזה ?
- ד"ר נורית דביר, פרופ' נמרוד אלוני וד"ר דור הררי: בחינוך אין זרים- הדיאלקטיקה בשילובם של ילדי מהגרי עבודה ופליטים במערכת החינוך הישראלית
- ד"ר ורד תמיר: תפיסות אישיות ומקצועיות של מתכשרי הוראה הנוגעות לסוגיית המכנים המשפחתיים העכשוויים ולמודלים של הורות וזוגיות חדשה
- ד"ר טל שמר אלקיים, אניה גליקמן וקטיה רזנברג: הערכת תכנית "הדרך" למניעת השימוש בסמים ובאלכוהול בקרב בני נוער

2. "פרקטיקות של אמפתיה בהכשרת מורים", יו"ר: ד"ר איריס בקשי-ברוש, מושב שולחן עגול, חדר 86

מושב זה יתנהל כשולחן עגול שייפתח בארבע הצגות קצרות ולאחריהן דיון בהשתתפות הקהל. המציגים מבקשים לעורר ולקדם את האמפתיה בנושא קריטי לחינוך מורים וסטודנטים להוראה. ארבע ההצגות יפרשו מגוון פרקטיקות של אמפתיה בהכשרת המורים: האחת תציג מודל בשם "המעשה האמפתי השלם" אשר פותח ומיושם בקורס "מורים חוקרים את עבודתם", במהלכו הסטודנטים חוקרים את מאפייני האמפתיה של עצמם; השנייה תתאר מודל תקשורת של הקשבה על פי גישת אימגו המבוססת על מחקרים חדשניים בתחום מדעי המוח; השלישית תתמקד במימוש של "אמפתיה תרבותית" כפרויקט להכשרת מורים יוצאי אתיופיה; והרביעית תציג את השימוש באמפתיה כאמצעי לדיאלוג מעצים בהוראת המחקר האיכותני.

בהשתתפות:

- ד"ר יהודית וינברגר וד"ר איריס בקשי-ברוש: המעשה האמפתי השלם בהכשרת מורים
- ד"ר רינה ברנר: אמפתיה - גשר של יצירה משותפת בהכשרת מורים יוצאי אתיופיה
- ד"ר שרית שדה ועידו דוידסקו: תקשורת של הקשבה: בגישת האימגו ומהיבט מחקרי של מדעי המוח
- ד"ר רינת חלאבי: אמפתיה כאמצעי לדיאלוג מעצים במחקר האיכותני

3. "רעיונות חדשניים בסביבות למידה דיגיטליות: סיכוי לשינוי בחינוך", יו"ר: ד"ר רבקה ודמני, מושב קבוצת דיון, דיסקוטק (מעל אולם 70)

במושב זה יציגו חוקרים מחקרים המתארים יוזמות של חדשנות ותרומה אפשרית לשינויים חינוכיים. בפתח המושב יוצגו הזדמנויות שמציעות טכנולוגיות קצה להתאמה בין חזון חינוכי, תפיסת עולם פדגוגית ומציאות של הוראה ולמידה.

המפגש ישמש במה לדיון בסוגיות העוסקות בהתנגשות שבין תפיסת הטכנולוגיה כמטרה לבין תפיסת הטכנולוגיה ככלי וכאמצעי פדגוגי להעצמת סביבות למידה דיגיטליות.

בהשתתפות:

- ד"ר אביבה קליגר, ד"ר יהודה בן-חור וד"ר נורית בר-יוסף: שילוב מחשבים ניידים בכיתה - עמדות, צרכים ופיתוח מקצועי של מורים למדעים
- ד"ר אילנה רונן וד"ר מירי שינפלד: מתקוונים אישית: עמדות לומדים שונים לגבי תרומת הקורס המקוון ללמידה שלהם
- ד"ר יגאל פנחס, ד"ר צילי רז-ליברמן וד"ר לארי כץ: השפעת שילוב מולטימדיה בתוכנית הוראה בקרב סטודנטים
- ד"ר מיקי קריץ וד"ר מירי שינפלד: ייצוגים וירטואליים בסביבות למידה תלת ממדיות
- ד"ר ריקי רימור: דפוסי אינטראקציה המתפתחים בתהליך למידה בסביבה שיתופית מקוונת
- ד"ר שרה שרירא, ציפי זלקוביץ' וד"ר מירי שינפלד: בין פדגוגיה לטכנולוגיה: מזמינות פדגוגית של סביבות הוראה מקוונות
- ד"ר תמי זייפרט: יישומים פדגוגיים לשילוב כלי ווב 2.0 בלמידה שיתופית

4. "מה חדש בשדה החינוך?", יו"ר: ד"ר צפי טימור, מושב הרצאות, חדר 87

מושב הרצאות

במושב יוצגו מחקרים על פרקטיקות בשדה החינוך: תופעת הנשירה (הסמויה) מבית הספר, תפיסות של מחנכים לגבי איכות ההוראה שלהם והשפעתן על האקלים הכיתתי, שילוב טכנולוגיה בחינוך גופני, עמדות של מורים למתמטיקה לגבי הבדלים בין בנים לבנות וכן מקומה של האינטואיציה בחינוך.

בהשתתפות:

- ד"ר רינת ארביב-אלישיב: נשירה מבית הספר: התופעה והשלכותיה החברתיות
- ד"ר מיכל לוי-קרן: תפיסות של מחנכים לגבי איכות ההוראה שלהם והשפעתן על האקלים הכיתתי בעיני תלמידיהם
- עדית גנות, ד"ר מירי שיינפלד, פרופ' סוסנה חוניו: שילוב טכנולוגיה בחינוך הגופני
- ד"ר אביקם גזית: עמדות מורי מתמטיקה כלפי הבדלים בין בנים לבין בנות בכישורים מתמטיים
- ד"ר יוסף אבינון: על מקומה של האינטואיציה בחינוך

5. "טרנספורמציות", יו"ר - ד"ר שי פרוגל, מושב הרצאות, חדר 88

"הו אושרו העילאי והפלאי של האדם! אשר ניתן לו להשיג מה שלבו חושק ולהיות מה שהוא חפץ להיות" (פיקו דלה מירנדולה).

המושג יעסוק בטרנספורמציות בחשיבה ובפעולה של האדם, שמשנות את המרחב הקיומי שלו ואת משמעותו. הטרנספורמציות בהן יעסוק המושב הן: טרנספורמציות של הגוף באמצעות טכנולוגיות חדשות, טרנספורמציות בין מציאות ופנטזיה בשירה, טרנספורמציות של גיבורות תרבות לגיבורי תרבות וטרנספורמציות של מושגים דתיים למושגים חילוניים.

- **ד"ר מיכל פופובסקי:** שינוי גוף: לקראת ניתוח סמיוטי מילולי-חזותי אודות דימויים של יצירת גוף חדש
- **ד"ר רחל קואסטל:** ארמון הקרח של המופר: בין מציאות ופנטזיה בשירתן של נורית זרחי ואמילי דיקנסון
- **ד"ר אורנה אוריין:** אמניות נביא(ל)ות - מה בין פעולת האלות, הנביאות והאמניות
- **ד"ר דנה פריבך-חפץ:** תכנים דתיים בזירה חילונית: המקרה של "חסד חילוני"

סבב שני - 12:35 - 14:05

1. "אקולוגיה, סביבה, חינוך סביבתי וכל מה שבניהם", יו"ר: ד"ר דויד דוניץ, מושב הרצאות, חדר 86

החשיבה הסביבתית מעמידה למבחן את הקשר הראוי בין החברה האנושית, מחד, לבין המרחבים הפיזיים הכוללים את המערכות תומכות החיים של כדור הארץ, מאידך. לאור זאת, נדרשת חשיבה מחודשת בכל הנוגע לחינוך הסביבתי בבית הספר ובהכשרת מורים. במושג יוצגו בקצרה ארבעה מחקרים הנוגעים בשאלות מרכזיות בתחום. כמו כן נכיר מקרוב יותר, מתוך המחקרים, קשת רחבה של עשייה חינוכית הבאה להתמודד עם האתגרים הניצבים מול החינוך הסביבתי בימינו.

- **ד"ר אדיב גל ונג'יב אלחג':** השפעת דייג באמצעות חכות על כמות המינים ועושרם בשמורת חוף הבונים
- **ד"ר אילנה אבישר וד"ר איריס אלקחר:** בדרך לקמפוס מקיים: רציונל, הצלחות ואתגרים של המהפכה הירוקה במכללת סמינר הקיבוצים
- **ד"ר איריס אלקחר:** פרויקטים סביבתיים רב-תרבותיים לבני נוער יהודים ובדואים בגליל: אתגרים ודרכי התמודדות
- **ד"ר לאה אקשטיין וד"ר מירי רוזנבוים:** תכונת ההתכוננות- מודל דידקטי להכשרת מורים להוביל סיורים לימודיים

2. "דרכי התמודדות עם קשיים בקרב תלמידים עם לקויי למידה והפרעת קשב (ADHD), יו"ר: ד"ר עדי שרעבי, מושב הרצאות קצרות וקבוצת דיון, דיסקוטק (מעל אולם 70)

אוכלוסיית התלמידים עם לקויי הלמידה והפרעת הקשב (ADHD) מאופיינת בשונות רבה אשר באה לידי ביטוי בסוג הלקות, עוצמתה, מקורה, ביכולת העמידות הרגשית ובמגוון הקשיים כתוצאה מהלקות. על מנת לסייע לתלמידים בהתמודדות עם הקשיים, יש לבחון היבטים לימודיים, קוגניטיביים, התנהגותיים רגשיים וחברתיים ואת הקשר ביניהם. בדיון שנקיים סביב ה"שולחן העגול" יבחנו דרכים שונות להתמודדות עם קשיים אלו, הקשר ביניהן, יישום המסקנות והשלכותיהן על הכשרת מורים.

בהשתתפות:

- **ד"ר דורית ברט וד"ר חנה אבני שין:** חזון ומציאות במרכז למידה מקוון מותאם: תפקידים ותפקודי שיח אסטרטגי בהכשרה ובהוראה של תלמידים ל"ל
- **גילת טרבלסי:** השפעת תוכנית "לחשוב בסדר" על תכנון, ויסות עצמי והישגים במתמטיקה בקרב ילדים בכיתה ג' עם הפרעת קשב וריכוז
- **ד"ר מיכל הירשמן וד"ר איתן אלדר:** מודל אימון לקראת שילוב בחזרה למסגרת החינוך הרגיל לתלמידי בי"ס לחינוך מיוחד לתלמידים עם הפרעות התנהגות והפרעות קשב וריכוז
- **ד"ר בטי שרייבר וד"ר אורית חצרוני:** תפקודי תכנון וביצוע הלמידה של סטודנטים עם לקויות למידה עם וללא הפרעת קשב הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה
- **ד"ר עדי שרעבי:** חברות ותחושת בדידות בעידן האינטרנט בקרב תלמידים עם וללא לקויי למידה

3. "אדם, זיכרון, חברה", יו"ר: ד"ר אסתי אדיבי-שושן, מושב הרצאות, חדר 87

בדיון שהתנהל במאה ה-19 בצרפת אודות תנאיה של לאומיות יציבה ואופטימית, הציע ההיסטוריון וחוקר התרבות ארנסט רנן (1823-1892) לחשוב באופן שווה-משקל על מורשת העבר ועל השאיפות לעתיד. כשמדובר בזיכרון, קבע רנן, עדיפים בהרבה כאבי העבר וקשייו מאשר סיפורי הגבורה, משום שרק מן הראשונים ניתן לחלץ תובנות פוריות לגבי ההווה והעתיד. כמושב שלפנינו, "אדם, זכרון, חברה", בקשנו לבחון את תזת רנן במסגרת ארבע עבודות העוסקות בהכניית אדם וחברה, שבה שזורים הן טראומות עבר והן יסודות חזקים של אופטימיזם ותקווה.

- **ד"ר אלה באואר:** העמוד האחורי של העיתון העברי במחצית השנייה של המאה התשע עשרה
- **רונית קוריאלי:** תרומת תהליכים חינוכיים דינאמיים להשתנות הנרטיב של האדם
- **ד"ר רינה דודאי:** להקיץ לאט לזיכרון טראומתי חבוי בואלס עם באשיר (פולמן) ומחבואים (הנקה)
- **ד"ר איתן גינזברג:** היעלמותם של ילידי אמריקה הספרדית והויכוח על מקור האחריות

4. "אש זרה במזבח הקדוש" - על מקומו ותפקידו של חינוך פוליטי בבית הספר, יו"ר: ד"ר חנוך בן פזי, מושב הרצאות, חדר 88

לאחר קום המדינה דרש דוד בן גוריון להפסיק את עבודתו של ד"ר ישראל שייב אלדד כמורה, מתוך טענה שעסק בחינוך פוליטי ושהסית נגד עמדות הממשלה. בפסק דין תקדימי של בג"צ בעניין עתירתו של ד"ר אלדד נגד הרחקתו, התייחס השופט שנאור חשין לסוגיית החינוך הפוליטי וקבע כי "אין להקריב אש זרה על מזבח חינוך הילדים הקדוש". במושב זה נבקש לשאול האמנם חינוך פוליטי הוא בכחינת אש זרה בבית הספר? במושב יוצגו ארבעה מאמרים העוסקים בסוגיה מזוויות שונות: הכשרת מורים, טקסים ועיצוב הזיכרון בביה"ס והחינוך הפרוגרסיבי. המושב מייצג סמינריון מחלקתי שפעל בשנים האחרונות בביסל"ח ושקובץ תוצריו צפוי לצאת לאור.

- **ד"ר אמנון יובל:** תקשורת ביקורת ואחריות: פוליטיזציה פדגוגית של פרחי הוראה
- **ד"ר ניר מיכאלי:** כשאת אומרת פרוגרסיבי למה את מתכוונת? החינוך המתקדם בין שימור הסדר החברתי לתיקונו
- **ד"ר שי פרוגל:** מעורב בעל כורחו
- **ד"ר תמר קטקו:** "משחק הזיכרון": בית הספר כמרחב טקסי מעצב של אתוס לאומי

5. "התפתחות מקצועית", יו"ר: ד"ר סמדר דוניצה-שמידט, מושב הרצאות, חדר 85

במושב זה יוצגו חמישה מחקרים העוסקים בתהליכי התפתחות ולמידה של מורים בצמתים שונים בדרכם המקצועית על פני הרצף: בעת לימודיהם לקראת תעודת הוראה, כמורים מתחילים בשנתם הראשונה במקצוע ההוראה וכמי שמנסים להתקדם מבחינה פרופסיונלית לקראת ניהול בית ספר.

- **גילת כץ:** תפיסות תהליכי למידה של סטודנטים להוראה ומורים מתחילים: חקר מקרה של הכשרת מצטיינים להוראת מקצועות היהדות
- **ד"ר צפי טימור:** מעגל הצמיחה של ההדרכה הפדגוגית
- **ד"ר דיצה משכית, פרופ' ציפי ליבמן והילה אקרמן-אשר:** ממתמחה למורה: מה ניתן ללמוד מתהליכי ההערכה של מתמחים בתום שנת עבודתם הראשונה במקצוע ההוראה?
- **ד"ר אורי קצין וד"ר קובי גוטרמן:** בדרך לניהול - תהליכי התפתחות ולמידה של פרחי ניהול בתוכנית הכשרת מנהלים לבתי ספר
- **פרופ' רות זוזובסקי, ד"ר סמדר דוניצה-שמידט וד"ר אירית לוי-פלדמן:** שינויים בתפיסת מהות ההוראה וביחס לעיסוק בה אצל תלמידי תכנית ה-M.Teach במהלך לימודיהם

ועדת ההיגוי של הכנס: ד"ר אירית לוי-פלדמן (יו"ר), פרופ' אסתר יוגב, פרופ' רות זוזובסקי, ד"ר יהודית וינברגר, ד"ר אמנון יובל, ד"ר איתן אלדר. מרכזת: שירה ניב.

צוותי המושבים: ד"ר אילנה אבישר, ד"ר אסתי אדיבי-שושן, ד"ר איתן אלדר, ד"ר חנוך בן-פזי, ד"ר איריס בקשי-ברוש, ד"ר איתן גינזברג, ד"ר דויד דוניץ, ד"ר סמדר דוניצה-שמידט, ד"ר רבקה ודמני, ד"ר יהודית וינברגר, פרופ' רות זוזובסקי, ד"ר צפי טימור, ד"ר אמנון יובל, פרופ' אסתר יוגב, פרופ' חנן יניב, ד"ר אירית לוי-פלדמן, ד"ר ניר מיכאלי, ד"ר גדעון מנדה, ד"ר שי פרוגל, ד"ר עדי שרעבי.

שותפות לארגון הכנס: ד"ר אסתר לבנון-מורדוך (מנהלת הכנסים והטקסים במכללה). חברות הרשות למחקר ולהערכה: ד"ר רינת ארביב-אלישיב, אניה גליקמן, ד"ר גל הרפז, ד"ר מיכל לוי-קרן, קטיה רוזנברג, ד"ר ענת שביט-מילר, ד"ר טל שמר אלקיים.